

İŞ SAĞLIĞI ve GÜVENLİĞİ HİZMETLERİNİN DESTEKLENMESİ

SUPPORTING OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY SERVICES

Akın ŞİMŞEK^(*)

ÖZ

Çalışan sayısı 10'dan az olan tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinin işverenlerine iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin yerine getirilmesi için Sosyal Güvenlik Kurumunca destek verilebilmektedir. Destekten yararlanmak için işverenlerin destek dönemlerinde Sosyal Güvenlik Kurumuna başvurmaları ve usulüne uygun olarak faturayı düzenlemeleri gerekmektedir. Kayıtdışı işçi çalıştırdığı tespit edilen işverenler tespit yapıldığı ayı takip eden aydan başlanılarak sağlanan destekten üç yıl süreyle faydalanamamaktadırlar. Kayıt dışı çalışanın işe başladığı aydan itibaren yapılan ödemeler de yasal faizi ile birlikte geri alınmaktadır. Destek ödemesi yapılması için özellikle işverenin çalıştırdığı sigortalılara ilişkin aylık prim ve hizmet belgelerinin yasal süresi içerisinde Sosyal Güvenlik Kurumuna verilmiş olması ve Sosyal Güvenlik Kurumuna destek ödemesinin yapıldığı tarih itibarıyla Türkiye genelinde prim ve prime ilişkin borcun bulunmaması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: İşveren, İş Sağlığı ve Güvenliği, İşyeri Tehlike Sınıfı

ABSTRACT

The Social Security Institution may provide assistance to the businesses which employ fewer than ten employees and are classified as hazardous or very hazardous businesses. To be eligible for the assistance, businesses must apply to the Social Security Institution and duly issue an invoice. Those who employ illegal workers cannot benefit from this assistance for the next three years as of the date of detection of illegal employment. Assistance payments made to the employers, including its legal interest, are reclaimed by the Institution computed as of the beginning of illegal employment. In order

^(*) Kamu Yönetimi Uzmanı, Rekabet Kurumu, İdari Koordinatör

to be eligible for an assistance payment, businesses must submit particularly the monthly premium and labour documents to the Social Security Institution within the legal durations, and must not have any debt directly or indirectly related to a premium payment to the Institution across Turkey as at the date of receipt.

Keywords: Employer, occupational health and safety, business hazard class

1- GİRİŞ

Kamu kurum ve kuruluşları hariç olmak üzere on(10)'dan az çalışanı bulunanlardan, tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerine, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin yerine getirilmesi için 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu gereğince Sosyal Güvenlik Kurumunca destek verilebilmektedir. Destekten yararlanmak için kapsamdaki işverenlerin titizlikle uymaları gereken kurallar ve yerine getirmeleri gereken sorumlulukları da bulunmaktadır. Kapsamdaki işverenler tarafından destek kapsamında usulüne göre hazırlanan harcama belgesi kapsamında faturanın Sosyal Güvenlik Kurumuna ibrazı neticesinde dönemler itibarıyla destek ödemeleri yapılmaktadır.

Bu çalışmada iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin desteklenmesi kapsamında bulunan işyerlerinin belirlenmesi ile bu işyerlerine verilecek desteğe ilişkin yapılması gereken iş ve işlemlerden bahsedilecektir.

2- MEVZUAT HÜKMÜ

İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin desteklenmesi hususu 6331 sayılı Kanunun aynı başlıklı 7'nci maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenleme gereğince iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin yerine getirilmesi için, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca aşağıdaki şartlarla destek sağlanabilmektedir:

- Kamu kurum ve kuruluşları hariç ondan az çalışanı bulunanlardan, çok tehlikeli ve tehlikeli sınıfta yer alan işyerleri faydalanabilir. Ancak, Bakanlar Kurulu, ondan az çalışanı bulunanlardan az tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinin de faydalanmasına karar verebilir.
- Giderler, iş kazası ve meslek hastalığı bakımından kısa vadeli sigorta kolları için toplanan primlerden kaynak aktarılmak suretiyle, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından finanse edilir.
- Uygulamada, Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtları esas alınır.
- 6331 sayılı Kanun ve diğer mevzuat gereğince yapılan kontrol ve denetimlerde; istihdam ettiği kişilerin sigortalılık bildiriminde bulunmadığı tespit edilen işverenlerden, tespit tarihine kadar yapılan ödemeler yasal faizi ile birlikte Sosyal Güvenlik Kurumunca tahsil edilir ve bu durumdaki işverenler, sağlanan destekten üç yıl süreyle faydalanamaz.
- Uygulamaya ilişkin olarak ortaya çıkabilecek tereddütleri gidermeye, uygulamayı yönlendirmeye ve doğabilecek sorunları çözmeye Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yetkilidir.

Ayrıca madde metninde aşağıdaki konular ile bunlara ilişkin usul ve esasların, Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği belirtilmiştir:

- İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin yerine getirilmesi için sağlanacak desteğin uygulanması.
- Destek sağlanacak ondan az çalışanı bulunan işyerlerinin özellikleri göz önünde bulundurularak; Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından ödenecek iş sağlığı ve güvenliği hizmet bedellerinin tespiti, destek olunacak kısmı ve ödenme şekli.
- Destekten faydalanabilecek işyerlerinin taşınması gereken şartlar.

d) İş sağlığı ve güvenliği hizmeti verecek kuruluşların özellikleri.

Etkinlik ve sürekliliğin sağlanması amacıyla; Bakanlık tarafından Sağlık Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve ilgili meslek kuruluşlarıyla iş birliği yapılabilir. Bu maddeye dayanılarak hazırlanan İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik¹ ile bu yönetmelik kapsamında da İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ² yayımlanmıştır.

3- DESTEK VERİLECEK KAPSAMDAKİ İŞYERLERİNİN BELİRLENMESİ

İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri için destekten yararlanacak işyerlerinin tespitinde, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından tescil edilmiş işyeri kayıtları esas alınmaktadır. Destekten Türkiye genelinde on(10)'dan az çalışanı bulunan tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinin işverenleri faydalanmaktadır. Çalışan sayısının ondan az olup olmadığının tespitinde aşağıdaki şartlar aranır:

- Aynı işverenin Türkiye genelinde birden fazla tescilli işyerinin bulunması halinde, aynı işveren tarafından 4/1-a (eski SSK) sigortalısı kapsamında Türkiye genelinde tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde çalıştırılan toplam sigortalı sayısı esas alınır.
- İşverenden iş alan alt işverenlerce çalıştırılan sigortalılar toplam çalışan sayısına dahil edilir.
- İşyerinde çeşitli nedenlerle ay içinde çalışması bulunmayan ve ücret ödemeyen sigortalılar toplam çalışan sayısına dahil edilir.
- Her bir ayda Sosyal Güvenlik Kurumuna verilmiş asıl ve ek nitelikteki aylık prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı sigortalı sayısından, iptal nitelikteki aylık prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı sigortalı sayısı düşülür.
- Ay içinde işe giren veya işten çıkan sigortalılar da sigortalı sayısına dahil edilir.
- 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nda belirtilen aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler çalışan sayısının tespitinde dikkate alınmaz.

İşyerinin, iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri ile ilgili iş ve işlemlerin İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğüne kayıt, takip ve izlenmesi amacıyla kullanılan İş Sağlığı ve Güvenliği Kayıt, Takip ve İzleme Programına (İSG-KATİP) kayıtlı onaylanmış ve devam eden iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin verilmesine ilişkin, hizmet sunucusu ile yapılmış bir sözleşmesinin olması şarttır.

4- DESTEĞE ESAS HİZMET BEDELLERİNİN TESPİTİ

Çalışan sayısı ondan az bulunan işverenlere sağlanacak iş sağlığı ve güvenliği hizmet bedelleri işyerinin tehlike sınıfı ve Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilen sigortalı sayısı ile sigortalıların çalıştıkları gün sayısı esas alınarak her bir işyeri için ayrı ayrı tespit edilmektedir. Tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerleri için sağlanacak iş sağlığı ve güvenliği hizmet bedelinin sigortalı başına günlük miktarı 16 yaşından büyük sigortalılar için belirlenen prime esas kazanç alt sınırının günlük tutarının sırasıyla %1,4 ve %1,6'sıdır. Sağlanacak iş sağlığı ve güvenliği hizmet bedelinin tutarı, bu yüzdelerin aylık prim ve hizmet belgesi ile bildirilen prim ödeme gün sayısı ile çarpılması suretiyle tespit edilmektedir.

5- İŞVERENLERİN BAŞVURUSU

Tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerine sahip işverenler, iş sağlığı ve güvenliği deste-

¹ 24 Aralık 2013 tarihli ve 28861 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

² 3 Mayıs 2014 tarihli ve 28989 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

ğinden yararlanmak için işyerlerinin tescil edildiği Sosyal Güvenlik Kurumu Sosyal güvenlik il müdürlüğü/Sosyal güvenlik merkezine başvuru formu ile müracaat ederler. Aynı işverenin Türkiye genelinde birden fazla tescilli işyerinin bulunması halinde müracaat, tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerleri başvuru formunda ayrı ayrı belirtilmek suretiyle işverenin merkez işyerinin tescilli olduğu Sosyal Güvenlik Kurumu Sosyal güvenlik il müdürlüğü/Sosyal güvenlik merkezine yapılır. Başvuru formunda tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerleri için ayrı ayrı olacak şekilde destekten yararlanmak istenilen işyerlerine ait işyeri sicil numaraları ile ödemenin yapılacağı banka hesap numarası (IBAN) belirtilir. İşverenin başvurusunda belirttiği işyerlerinin dışında, Türkiye genelinde aynı işverene ait diğer işyerleri de tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerleri için ayrı ayrı tespit edilerek, iş sağlığı ve güvenliği desteği verilecek işveren kapsamına girip girmediği Sosyal Güvenlik Kurumu Sosyal güvenlik il müdürlüğü/Sosyal güvenlik merkezince belirlenir. Yapılacak sorgulama neticesinde ünitelerce tespit edilen işyerlerinden bildirilen sigortalı sayısı da dikkate alınarak işlem yapılır. Destek ödemelerine ilişkin başvurular;

1. Ocak, şubat ve mart ayları için nisan ayının,
2. Nisan, mayıs ve haziran ayları için temmuz ayının,
3. Temmuz, ağustos ve eylül ayları için ekim ayının,
4. Ekim, kasım ve aralık ayları için izleyen yılın ocak ayının,

sonuna kadar yapılmalıdır. İşyerindeki sigortalı sayısı belirlenirken toplam çalışan sayısında 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu kapsamındaki öğrenci statüsünde olan aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler ile işyeri dışından hizmet alınan kısmi süreli İş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ile diğer sağlık personeli dikkate alınmaz.

6- İŞ SAĞLIĞI ve GÜVENLİĞİ DESTEK ÖDEME DÖNEMLERİ

İşverenin çalıştırdığı sigortalılara ilişkin aylık prim ve hizmet belgelerinin yasal süresi içerisinde Sosyal Güvenlik Kurumuna verilmiş olması ve Sosyal Güvenlik Kurumuna destek ödemesinin yapıldığı tarih itibarıyla Türkiye genelinde prim ve prime ilişkin borcun bulunmaması şartıyla;

1. Birinci dönem destek ödemeleri ocak, şubat ve mart ayları için mayıs ayının sonunda,
2. İkinci dönem destek ödemeleri nisan, mayıs ve haziran ayları için ağustos ayının sonunda,
3. Üçüncü dönem destek ödemeleri temmuz, ağustos ve eylül ayları için kasım ayının sonunda,
4. Dördüncü dönem destek ödemeleri ekim, kasım ve aralık ayları için izleyen yılın şubat ayının sonunda,

gerçekleştirilir. Sosyal Güvenlik Kurumuna yasal süresi içerisinde ödenmemiş prim ve prime ilişkin borcun bulunması halinde, hesaplanan destek tutarı, bu borca mahsup edilir. Üçer aylık dönemler içinde her bir aya ilişkin aylık prim ve hizmet belgesi ile bildirilen toplam sigortalı sayısı esas alınarak hak edilen her bir ay için destek ödemesi hesaplanarak bu sürede destek ödemesi yapılır. Ayın son gününün resmi tatile rastlaması halinde destek ödemeleri resmi tatili izleyen ilk işgünü yapılır. İşveren tarafından geriye yönelik üçer aylık dönemler için talepte bulunulması halinde, talebin yapıldığı aya ilişkin üçer aylık dönemi takip eden ikinci ayın sonunda destek ödemesi yapılır. Birden fazla işyeri bulunan işverenlere ait işyerlerinde kayıt dışı çalışmanı bulunduğu tespit halinde, gerek tespitin yapıldığı işyeri için, gerekse diğer işyerleri için kayıt dışı çalışmanın işe başladığı aydan itibaren yapılan ödemeler Kurumca yasal faizi ile birlikte geri alınır ve söz konusu işverenler tespitin yapıldığı ayı takip eden aydan başlanılarak sağlanan destekten üç yıl boyunca yararlanamaz.

7- FATURALARIN DÜZENLENMESİ ve İBRAZİ

İşverenler destek ödemelerini almak için Sosyal Güvenlik Kurumu adına tehlikeli ve çok tehlikeli işyerleri için tek bir yansıtma faturası düzenlemektedirler. Düzenlenecek yansıtma faturalarında Sosyal Güvenlik Kurumunun vergi numarası olarak "Hitit Vergi Dairesi Müdürlüğü 7750409379" vergi numarası kullanılmalıdır. Yansıtma faturalarında iş sağlığı ve iş güvenliği destek tutarlarını tehlikeli ve çok tehlikeli işyerleri için ödenecek destek tutarları ayrı ayrı gösterilir. İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri için sağlanacak destek tutarı, ilgili ayda geçerli prime esas günlük kazanç alt sınırı üzerinden aşağıda belirtildiği şekilde hesaplanır:

- Ödeme döneminin kapsadığı her bir ay için, prime esas günlük kazanç alt sınırına tehlikeli işyerleri için %1,4 oranı, çok tehlikeli işyerleri için %1,6 oranı uygulanarak, her bir sigortalı için ödenecek desteğin günlük tutarı hesaplanır.
- Ödeme döneminin kapsadığı her bir ay için, sigortalılara ilişkin Sosyal Güvenlik Kurumuna aylık prim ve hizmet belgesi ile bildirilen prim ödeme gün sayısı, (a) bendine göre hesaplanan tutar ile çarpılarak ödenecek destek tutarı bulunur.

Bu hesaplamalar, ödeme döneminin kapsadığı her bir ay için ayrı ayrı yapılır. Her bir ay için hesaplanan tutarlar toplanır ve yansıtma faturasında "iş sağlığı ve güvenliği hizmet bedeli" olarak gösterilir. Her bir ay ve her bir işyeri için ayrı ayrı hesaplanacak tutarlar, tehlike sınıfına göre toplanarak toplam destek tutarı bulunur. Toplam tutara KDV uygulanarak fatura toplamı bulunur.

İşverenler yansıtma faturalarını, ilgili olduğu dönem için ödeme ayının 10'una kadar, İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ ekinde bulunan dilekçe örneği ile destek müracaatında buldukları Sosyal Güvenlik Kurumu Sosyal güvenlik il müdürlüğü/Sosyal güvenlik merkezine iletirler.

8- DESTEK ÖDEMESİ KAPSAMINDA YAPTIRIMLAR

Sosyal Güvenlik Kurumunun denetim ve kontrol ile görevlendirilmiş memurlarınca yapılan tespitler veya diğer kamu kurumlarının denetim elemanlarınca kendi mevzuatları gereğince yapacakları soruşturma, denetim ve incelemeler neticesinde ya da bankalar, döner sermayeli kuruluşlar, kamu idareleri ile kanunla kurulan kurum ve kuruluşlardan alınan bilgi ve belgelerden veya mahkeme ilamına istinaden çalıştırdıkları sigortalıları Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirmedikleri tespit edilen işverenler, tespitin yapıldığı ayı takip eden aydan başlanılarak sağlanan destekten üç yıl süreyle faydalanamamaktadırlar. Kayıt dışı çalışanın işe başladığı aydan itibaren yapılan ödemeler Sosyal Güvenlik Kurumunca yasal faizi ile birlikte geri alınmaktadır.

9- SONUÇ

Çalışan sayısı 10'dan az olan tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyeri işverenlerine devlet tarafından iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin yerine getirilmesi için destek verilmesi iş sağlığı ve güvenliği kültürünün yerleşmesi için önemli bir uygulamadır. Destekten yararlanmak isteyen işverenlerin Sosyal Güvenlik Kurumuna karşı yükümlülüklerini tam olarak yerine getirmeleri çok önemlidir. Destekten yararlananların kayıt dışı işçi çalıştırmaları halinde ise üç yıl destekten mahrum kalacaklarını bilmeleri hatta kayıt dışı istihdama başladıkları tarihten itibaren destek tutarının borç çıkacağını bilmeleri menfaatlerine olacaktır.